

Byen hedder nu Yu Shu Tun Cun - Kordinat for tårnbygningen er 47.153994,123.873777 -"Tun" er en betegnelse for landsby, typisk Nord Kina eller Vest Kina. "Cun" betyder decideret landsby. Så egentlig er det dobbelt betydning. Men Yu Shu Tun er et stednavn, og cun betyder landsby,så det betyder et landsby der ligger på Yu Shu Tun. Yu Shu betyder Elm træ.

Historien om opførelsen af en mælkepulverfabrik i Manchuriet, Nord Kina 1993-96

Borden er et amerikansk firma, som fik de første patenter på at lave mælkepulver. Selskabet ønskede i begyndelsen af 80'erne at etablere sig i Nordkina med en fabrik for mælkepulver.

Borden var ejer af et meget gammelt varemærke for mælkepulver, nemlig KLIM - stavet bagfra MILK. KLIM havde været solgt i Kina længe før revolutionen, men røg ud da kommunisterne overtog magten i 1949. Varemærket var derfor velkendt blandt ældre kinesere.

I 1984 sendtes en delegation til Qiqihar i Heilongjiang-provinsen, den nordligste af Kinas provinser. Målet var ved selvsyn at undersøge forholdene. Der havde i længere tid været kontakt til myndighederne, som styrer landbrugsproduktionen. Staten havde vedtaget at puste til udviklingen i Nordkina, hvor de tre provinser, Heilongjiang, Liaoning og Jilin udgør Manchuriet. I delegationen deltog Kaare Nissen fra Esbjerg fabrikken.

Delegationen lavede en rapport, som konkluderede, at der var grobund for mælkeproduktion og mejeridrift. Danida var i gang med flere projekter i Heilongjiang. Det blev til en pulverfabrik i FuYu ca. 100 km nord for QiQiHaRe og en pulverfabrik i AnDa ca. 200 km øst for Qiqihar, og samme sted blev der bygget en stor maskinfabrik for fremstilling af mejerimaskiner, især anlæg til pulverfremstilling. I provinshovedstaden HarBin 100 km øst for AnDa blev der etableret en mejeriskole, som en kopi af Dalum på Fyn.

Qiqihar amt har ligheder med Danmark, idet arealet er lidt større, befolkningstallet er på 5,5 mio., og Qiqihar by er lidt større end København. Heilongjiang provinsens er større end Tyskland og har 60 mio. indbyggere med Harbin som provinshovedstad. Den har 4,6 mio. indbyggere, og det var her Den Sidste Kejser var i opdragelseslejr efter 1948. Den Sidste Kejser blev af japanerne indsat som marionet-regent i Manchuriet, og de kaldte den nordlige del af Kina for Manchuco.

Befolkningen i Heilongjiang har flere minoriteter, som må få flere end et barn. Den største gruppe er Mán (med tryk på a-et), som havde det sidste kejserdynasti fra ca. 1630 til ca.1920.

Mán-klanen er opdelt i 9 klaner med hver deres våbenskjold eller segl og opdelt i rangorden. Min 2. kone Wang Chun Yan, var en Mán. Hendes far havde ret til det 7. segl.

Der blev sendt en ny delegation af sted i 1988, og efter dennes positive konklusion blev Technical Manager i London, Hans Joss, bedt om at lave en Feasibility Study for et projekt. Hele planen blev syltet af den lille revolution i 1989 og lagt på is i tre år.

arbejdes relateret eventyr for at blive optaget. Det bestod jeg og var medlem af logen. Der var også en mand fra New Zealand, som pludselig stod på fabrikken og ville snakke med mig. Han var fra en maskinfabrik som lavede anlæg til mælkepulverfabrikker, han var der nogle dage. Det var altid kærkomment med en hvid mand at tale med i min ensomhed blandt ene kinesere. Jeg mødte siden manden i Auckland, hvor vi købte anlæg til fabrikken i Esbjerg.

Til Kina

Sidst i januar 1993 rejste jeg til Kina via Frankfurt, hvor jeg skulle møde Hendrik Soete, min nye belgiske chef. Hendrik havde ofte været i Esbjerg, så jeg kendte ham udmærket, men ikke på tæt hold. Han havde en doktorgrad i levnedsmiddelteknik, så min erfaring sagde mig, at vi ville få det godt sammen, idet vi ville få brug for hinandens viden - ikke som det nogle gange sker med to kolleger, som ikke kan blive enige.

Jeg havde fløjet meget for Borden de sidste 15 år, men var meget imponeret over at se Den Kinesiske Mur fra luften kort før vi landede i Pe King/Bei Jing.

Vi skulle ind til centrum for at hente vores billetter til indenrigsflyet til Harbin. På den tid var der ikke et skilt i indenrigshallerne med vores skrift, så vi gik rundt og fandt folk med samme flynummer som vores og fulgte efter dem. Det blev heller ikke sagt i højtaler på engelsk, hvilken gate vi skulle stille op ved, men det gik, og vi kom med den rette maskine.

Der er ca. 1100 km til Harbin. Ved døren ud i Harbin, stod en kineserpige med et skilt med vores navne, så hende gik vi hen til. Hun hed Xy Ying. Kort efter dukkede en mand op, som hed Li Cheng Gang. Han var ansat på fabrikken, medens Xy var tolk.

Vi kørte den lange vej ind til Harbin, ca. 30 km i en minibus. Xy kunne ikke forstå vores engelsk og vi ikke for godt hendes.

Vi skulle overnatte på Swan Hotel, som jeg siden skulle komme til at kende på tæt hold. Det var koldt, meget koldt, det frøs -32° den aften, da vi gik ud at spise. Vi skulle op kl. 5.20, og Xy lovede at være der i god tid for at få os med toget sammen med Li. Hun dukkede ikke op, og Li måtte klare os alene.

Det var for os et kæmpekaos at komme ind på Harbin banegård. Den var kæmpestor, og der var tusindvis af mennesker. Når et kinesisk tog skal køre, er der i reglen godt 2000 mennesker, som skal med 20-24 vogne med ca. 100 personer i hver.

For at undgå at folk skal blive skubbet ud på banen kommer man ikke ud på perronen, før toget er stoppet. Li var meget nervøs for, hvor Xy blev af, men til sidst fik han os læsset ind. Vi fik en 1. kl. kupe for os selv, men der var koldt. Jeg vil skyde på, at der var ca. -10° i toget.

Efter ca. 1 time stod Li der pludselig med to damer og en meget høj kineser. Det var arkitekterne fra Design instituttet. Ingen talte engelsk, men vi var enige om, at det var koldt at sidde stille i toget.

Der var dyner og puder i kupeen, dem lagde vi over benene, og Hendrik krøb ind til den ene dame for at få varmen under dynen. Der kom en meget kontant afvisning, så kontant at Hendrik blev helt forskrækket, hvad der dog fik alle til at grine. Da det blev lyst, og vi fik smeltet huller i isen på ruden, sad vi og så ud på landskabet. Der var fladt overalt, ca. 1000 km rundt var det fladt som et marskland med få 5 m høje bakkeøer.

Efter 4 ½ time kom vi til Qiqihar, og der stod en ny tolk, Wang Wen Yan. Hun talte et flot engelsk med amerikansk accent. Nu kom der styr på tingene. En hel delegation var mødt op for at tage imod os, og vi blev præsenteret for dem alle, før vi kom til vores hotel, Crane Hotel. Vi fik et lille problem, som viste sig var generelt - kineserne kom frejdigt ind på vores værelse og satte sig på sengen og røg og forsøgte at tale med os.

Jeg accepterede den nye stil, men Hendrik smed dem ud og bad mig gøre det samme. Så skulle der spises, klokken var 14 søndag eftermiddag, og jeg havde ikke fået morgenmad. Der var et meget stort rundt bord og vel 12 personer til at lange til de fælles fade med mange "lækkerier", som vi aldrig havde set.

Efter nogle genstande begyndte kineserne at stå op og holde tale for os og om det nye projekt. Hendrik sagde: "Vi må nok også hellere sige noget", og han lagde ud, men jeg kom mere heldigt fra det, og der blev klappet af min tale. Jeg havde luret, at man roste hinanden og ønskede et godt forhold vores lande og firmaer imellem. Jeg fik også inddraget Marko Polos rejser, hvor vi nu fulgte i hans fodspor. Det brugte jeg i min tale.

Kort før jeg rejste til Kina, var jeg inde på den kinesiske ambassade i Kbh., hvor jeg fik en lang briefing med kulturmedarbejder, Yang, som var fra Harbin. Jeg havde også været på biblioteket og lånt en god bog om Kina og Danmark. Der stod, at Danmark var blandt de første til at anerkende Folkerepublikken Kina i 1949. Det brugte jeg også i min tale.

Jeg startede med at sige: "Vi to kommer her i Marco Polo's fodspor og ønsker først og fremmest at lære af kineserne, som har en meget længere civiliseret kultur end vores". Den sad. Jeg skulle arbejde der i flere år, så hvorfor ikke gøre sig populær fra starten.

Næste dag blev vi hentet ud til fabrikken, som lå ca. 25 km fra Qiqihar. Fabrikken var bygget i slutningen af Korea-krigen og skulle forsyne soldaterne med mælk. Den var siden blevet udbygget mange gange. Det sidste afsnit var få år gammelt. Det var planen, at Borden USA og fabrikken skulle lave en Joint Venture med hovedvægten

havde job som chauffør, og ingen sagde dem imod. De havde åbenbart magt i lighed med cheferne i 1. Light Industry.

Borden-gruppen var ikke udpræget glade for det, vi så og hørte, og der blev ofte holdt hemmelige møder, hvor tolkene blev holdt udenfor, og vi vurderede, om vi skulle gå videre. Det gik så vidt, at vi holdt skriftlig afstemning, om vi skulle fortsætte. Der var en stemmes flertal for at fortsætte, og Dan holdt en brandtale, der fik alle overbevist om, at vi skulle fortsætte.

Der var arrangeret en åbningsfest af kineserne, og de blev ved at spørge, om vi ville deltage. Til sidst sagde vi ja. Det blev en kæmpe fest i Folkets Hus' festsal. Vi sad blandet ved runde borde og spiste lidt og så på smuk underholdning af dygtige kineserpiger, som dansede og sang.

Der var også officiel overklipping af rød snor ved USA's viceambassadør i Peking og en højtstående kineser. Der var taler om de store fremtidsudsigter for det nye firma. Firmaets navn ville blive Qi He med et logo i rødt med en trane med oprejst hals.

Traner er der i tusindvis af omkring Qiqihar. Den rødhovede trane har stedet som eneste yngleplads i verden. Få dage efter indvielsen tog Borden-delegationen hjem på nær mig og Kevin, financial controller, som skulle blive der yderligere 14 dage. Jeg skulle blive der til slutningen af marts, hvor jeg havde 50-års fødselsdag. Kevin var inder, født i England, men vokset op i Brasilien og gift med en taiwaneser, født i Brasilien.

Hendrik Soete og jeg var sammen under hele opholdet i februar måned 1993. Når vi ikke var i maratonmøde med kineserne, arrangerede vi selv, hvad vi ville se på. En dag var vi ude og se på mælkesamlestationer. Dvs. folk kom der med mindre spande og afleverede mælk, som så blev hentet af en lille tankvogn til fabrikken. Det var rigtig spændende. Vi så bl.a. et lille samlested, hvor der stort set ikke var andet end et par huse. Man var ved at tømme mælkerøret op med brændende strå, altså et lille bål under mælkerøret inde i mælketankrummet.

Et andet sted var der et stort kollektiv med mange mennesker, et helt samfund på ca. 10.000 mennesker. Der var højtalere på høje master, som skrælede propaganda og ordrer til beboerne. Det var rigtig spændende at opleve. Mælkerummet var ikke mere rent end det lille, og det var meget primitivt udstyret. Mælketanken var en stor firkantet jerntank, som aldrig blev vasket. Når vi gik rundt om husene for at se os omkring, så vi ofte små udendørs wc'er i et hjørne eller bag et skur, hvor man kunne sidde i fred og ro.

Vi var altid inde et sted og få en god frokost. Jeg var dog ikke så glad for det mad, men de havde gjort deres bedste. Vi var også inde og se et stort kollektiv med mange køer. Vi så den første stald med plads til 100 køer. En gang var vi hos Yu Su Tun's borgmester (han er folkevalgt) og inde hos dyrlægen i Yu Su Tun.

Et sted gik vi ind i et privat hjem og bankede på. De kom ud - kone og en stor datter. Døren udefra gik ind i en lille stald med to køer og en kvie, tror jeg, og der var et par grise og en so. Derfra kom vi direkte ind i beboelsen, som var et langt smalt rum med kogeplads i den første ende, midt i var der et par stole og til sidst den traditionelle seng eller briks bygget op af sten med fyr nedenunder, så man kunne holde varmen.

I kogeafdelingen, som vi nok ville kalde køkken, men som ikke minder om det vi forstår ved et køkken, stod der en spædekalkv, som blev plejet og passet som familiens barn. Den havde selvfølgelig skidt på "køkkengulvet", så det var ret så hyggeligt.

Hendrik og jeg var meget glade for de besøg, som var helt udenfor programmet og uden tolk. Hvor var det dejlige mennesker, der boede i det hus, og de var stolte over vores besøg kunne vi se, og vi var lige så glade.

En af dagene havde talsmanden for vores Borden-delegation, amerikaneren Michael Miller, 40-års fødselsdag. Det blev fejret på Holiday In i Qiqihar - en rigtig stor fest med meget mad, og fødselaren blev totalt fuld og opførte sig som et barn. En dag var vi også i isskulptur-parken - meget flot med kæmpeskulpturer af borge, slotte og figurer lavet i is og med indbygget lys i mange farver.

Den aften blev Hendrik og jeg også lidt flove over amerikanerne, som opførte sig som store drenge og skabte sig, så kineserne måbede og må have tænkt dårligt om os, så Hendrik Soete og jeg gik væk fra dem. George Sanborn, USA, økonom, Hans Fischer, USA, sagfører, Peter Harris, GB, økonom og Kevin Moscharencas var der også.

Efter at delegationen var rejst hjem, begyndte jeg at planlægge den nye fabrik. Som tolke var der Xy Ying Ying fra Harbin, som tog imod os i lufthavnen, da vi kom for tre uger siden, og pigen Wang Wen Yan, som talte med amerikansk accent, og endelig Bay Shuang Yang. Wang var perfekt, men ønskede ikke at arbejde for os. Xy havde en søn i Harbin og kunne ikke, og hun var heller ikke for god. Bay var helt umulig til engelsk.

Jeg måtte nøjes med hende og gik i gang med at lære hende om spray dryers og andre mejerimaskiner. Hun var flittig og lærte hurtigt. Der var også en kinesisk mejeritekniker, Liu Da Bing, som kom til mig og talte lidt engelsk, og Le Cheng Gang, som hentede os i Harbin, kunne også lige klare nogle få ord, men forstod en del mere på skrift. De to mænd fik jeg rigtig meget med at gøre under hele opholdet.

Jeg besluttede at tage Liu Da Bing med til Harbin, 1. Light Industry's arkitektkontor også kaldet Designinstituttet, som skulle designe fabrikken. Det viste sig at være en rigtig beslutning. Han arrangerede togrejsen, og at arkitekten med hans folk stod på banegården i Harbin og tog imod os. Xy (tolken) var der også for at tolke. Hun var et fjols og oversatte alt, sådan som hun troede det skulle være.

Det gav mange misforståelser. Da jeg skulle checke ind på Swan Hotel spekulerede jeg på, at Liu Da Bing skulle hen på et billigt kinesisk hotel og bo, og jeg ville mangle en til at tolke og til at tale med. Jeg spurgte derfor forsigtigt, hvad hans planer var. Han havde ingen. Jeg spurgte så, om vi kunne bo sammen, og om der var to enkeltsenge. Der blev lidt snak omkring mig, men alle så smilende ud, så det blev vedtaget. Prisen i Kina er den samme, uanset om der er 1, 2 eller 3 på et værelse. Senere døbte jeg ham LDB, og mange kinesere kendte ham efterhånden under det navn. LDB var ca. 28 år og født i Qiqihar. Han var gift med en skolekammerat fra mejeriskolen, og de havde een søn.

Efter check-in og frokost tog vi til Designinstituttet, som arkitektkontoret hed. Det var en stor 4-etages bygning. Chefen for dem, jeg skulle arbejde med, hed Ma Bo, og han var økonom. Det var ham den meget høje fra toget, da vi kom. Desuden var der en lidt ældre dame, civilingeniør, med krøllet hår. Endelig var der en yngre kvindelig ingeniør med høj pande, Miss Gua. Hun og Ma Bo skulle blive mine venner sammen med civilingeniør Wang og VVS-ingeniør Yang.

Ma Bo viste mig rundt i huset og fortalte folk hvem jeg var, og så var den dag gået. Næste dag skulle vi starte arbejdet, og jeg blev sat ind til 'krølhår'. Hun ville høre om mine planer og specifikationer for bygningen.

Efter en time kunne jeg se, at det aldrig ville blive til noget med mig og den dame. Xy var også et fjols til at tolke, så det hjalp heller til at undgå misforståelser. Det sagde jeg til LDB i enrum, og jeg fik ham til at gå til Ma Bo og tale min sag. Xy var jo ansat på kontoret og partisk. Derfor brugte jeg LDB. Jeg sagde til LDB, at han skulle gøre det forsigtigt og uden ballade, og at jeg gerne ville have en lille tegnestue med tegnebord og udstyr.

Ma Bo kom kort efter og viste mig ind i et passende rum, og jeg fik alt, hvad jeg behøvede. Jeg gik i gang med at tegne grundplan af fabrikken. Jeg havde gået meget rundt mellem de gamle bygninger og udset mig en plads, som ville forbinde de to gamle fabriksafsnit, og det nye lager ville ende op mod det eksisterende færdigvarelager.

Jeg så en helhed i den plan, men den var på tværs af tre forslag, som Hans Joss havde udarbejdet i sin Feasibility Study.

Her var LDB til stor hjælp, han ringede hjem til fabrikken og bad dem måle afstandene mellem de forskellige bygninger. Der kom flere kinesere ind og kiggede på, hvad jeg tegnede. De skulle blot vide, at jeg aldrig havde siddet ved et tegnebord. På to dage havde jeg den første grundplan færdig. Den tegning har jeg gemt og føler stolthed over, for det blev den tegning, fabrikken blev opført efter, nøjagtigt placeret som jeg havde lagt den på anden dagen i Designinstituttet. På tredjedagen tog Ma Bo mig med op i et stort mødelokale. I det lokale tilbragte jeg mange timer over en 3-årig periode sammen med mange forskellige ingeniører med hver deres speciale. Det lykkelige ved det var, at 'krølhår' ikke viste sig. LDB havde fået forklaret Ma Bo, at

vore kemi ikke passede sammen. På Swan Hotel kunne jeg sende fax til Niro og begynde at få deres anlæg passet ind i bygningen, og derefter tage tilbage til Designinstituttet og tilpasse bygningen til maskinerne. Det var et stort puslespil at få alt til at passe.

Ma Bo var en meget høj kineser på ca. 38 år med store fødder (skostørrelse 48). Han havde et venligt temperament, og vi fik egentlig hurtigt sympati for hinanden uden nogensinde at have vekslet et ord sammen, idet han ikke kunne et ord engelsk.

Miss Gua var altid til stede og lavede notater, men hun blandede sig ikke så meget. Jeg blev meget glad for hende og stolede fuldt ud på hendes notater af hvad jeg havde sagt. Hun forsvarede mig gerne, hvis jeg havde ret i noget, de andre huskede anderledes. Civilingeniør Wang var ikke så gammel, nok kun 32 år. Han var en køn ung og meget velopdragen fyr. Han var meget dygtig i sit konstruktionsarbejde og fortjener stor ros.

Jeg havde selvfølgelig mange højrøstede diskussioner med dem alle, men som vi ofte sagde til hinanden - det var jo arbejde og vi skulle nå til enighed. Inden april var jeg nok i Harbin tre gange for at designe med arkitektholdet.

En dag, vi var i Harbin, havde LDB arrangeret en tur til Anda, ca. 60 km fra Harbin mod Qiqihar. Vi kørte i bil derud. Xy Ying Ying var med som tolk, og vi fik talt en del om hendes tid på landet under revolutionen. Hun var ca. 40 år og havde været ung, da alle blev sendt på hårdt arbejde.

I Anda så vi en stor maskinfabrik sponsoreret af Danida få år forinden. Alle maskiner var med danske mærkater, og det hele bar præg af, at danskere havde været på stedet. Det havde de - hr. Jensen havde boet i en lejlighed på fabrikken. Jeg så den, og der var flere danske efterladenskaber. De var meget interesserede i at få arbejdet med at lave de maskiner, som skulle købes lokalt.

De byggede små inddampere, sprayanlæg og mælketanke efter opgave. Det så nu ikke så godt ud, som det kunne. Vi var også på en mælkepulverfabrik i Anda, som også var sponsoreret af Danida. Vi så kun danske maskiner, og Hastrup i Odense havde leveret pakkeriet. Senere fik jeg at vide, at det var Ole Ørts fra Hastrup, der havde været og lave pakkeriet.

De gav en pæn middag på maskinfabrikken og lod os være alene på pulverfabrikkens "hotel" om aftenen. LDB og jeg skulle sove i et stort tandem-værelse med fælles bad og Xy i et andet. Xy kom og bankede på til mig og sagde, at hun var bange og ikke kunne lukke et vindue. Jeg var inde og lukke det for hende, men jeg havde en klar fornemmelse af, at hun ville have haft mig til at blive der. Det havde jeg ikke lyst til. Jeg skulle ikke have noget klinket med piger. Hun tabte ansigt og var tavs dagen efter.

Midt i marts 1993 havde jeg de første arkitekttegninger klar, og jeg havde møder med

forskellige autoriteter. Jeg talte med elværket om tilslutning af større transformere og eventuel større elforsyning til fabrikken. Der var også civilforsvaret, som havde en lang bunker på det sted, hvor jeg havde planlagt fabrikken. Den ville de have mange penge for at sløjfe. De fik dem aldrig.

Jeg henvendte mig til Liu Bin, 1. Light Industry, og beklagede mig. "Byg du bare, så skal jeg nok tale med de folk", sagde han. Senere viste det sig ikke at være så let, og Liu Bin glemte sit løfte.

Indgangen til fabrikken blev designet med rød og gul zone, adskillelse af personale og plads til skift af fodtøj og hvad dertil hører.

En dag havde vi, LDB og jeg, fået samlet alle autoriteter i Qiqihar til et stort fællesmøde på fabrikken, hvor jeg skulle fortælle om mit projekt. Det blev en god dag. Der var repræsentanter fra arbejdernes fagforening, brandtilsynet, elværket, civilforsvaret, miljømyndighederne både udendørs og indendørs - i alt omkring 12 mennesker. De stillede nøjagtig de samme spørgsmål om deres fagområde, som man gør her i landet, bare på kinesisk.

Efter at jeg havde fremlagt projektet og besvaret spørgsmål, var der frokost. Jeg ville have mit projekt forhåndsgodkendt og fulgte landets traditioner. Enhver af mine gæster holdt en skåltale for mig og mit arbejde. Jeg rejste mig op og skålede med hver enkelt, som holdt tale. Alle var glade for min fremlæggelse og roste mig for de kontante svar, jeg havde givet uden nogen udenomssnak.

De var ret så imponerede over, at jeg alene kunne svare på så mange fagområder og viste stort kendskab til alle fag og interesser. Da vi kom tilbage til kontoret, var der fotografering og derefter afsked ved hoveddøren. Da jeg kom op igen faldt jeg i søvn.

To mand bar mig ned i bilen, og jeg blev lagt i seng. Næste dag var jeg forberedt på en del mobning. Der blev ikke sagt et ord om min falden i søvn pga. alkohol. Jeg spurgte siden LDB, hvad der blev sagt. Han sagde blot: "De er imponerede over dig, og jeg er stolt af, at du blev sådan modtaget af alle de officielle personer, og at du fulgte den gamle etikette ved bordet og til sidst sagde pænt farvel udenfor hoveddøren".

På fabrikken talte jeg også med deputy general manager Tian Chun Chen. Han var ca. 40 år og ville gerne tale med mig. Når jeg skulle køres til Qiqihar var det ham og tolken Bay, der var i bilen. Det var en VW Santana bygget på licens i Kina. Der var fast chauffør på den bil. Bay og Tian var ofte oppe på mit værelse og spise medbragt aftensmad, som vi købte på gaden. Tian inviterede os til middag hjemme i hans lejlighed.

Det var første gang, jeg var i et kinesisk hjem. Det var til søndagsmiddag, og vi sad ved et klapbord i entreen. Det viste sig at være normalt, selvom de fleste havde en pæn lille stue. De ejede som alle andre kinesere ikke hverken tallerken, kniv eller

gaffel. Som en kompensation havde de købt en lommekniv og en blikgaffel. Det var de stolte af at vise frem, og jeg roste dem for deres betænkksomhed.

(Fabrikkens grundplan kan indsættes her)

Tian Chun Chen var omkring 40 år gammel og havde ikke gået i skole pga. revolutionen. De år, han skulle have været i skole, blev eleverne politisk skolet og udsat for mange stærke påvirkninger. Deres lærere blev ofte dræbt af eleverne eller i det mindste torteret i timevis for at indrømme ideer, som de aldrig havde haft. Der er skrevet mange bøger om den tid. Det er bedst at læse kinesernes egne beretninger, f.eks. bogen "Vilde Svaner".

Det er mit klare indtryk fra min omgang med kinesere af den årgang, at de er upålidelige på mange måder og kan udvise reaktioner, som du ikke har forventet overhovedet. Sådan var Tian i de år, jeg kendte ham. Xy fra Harbin var også af den årgang, og hun fortalte mig meget om hendes teenageår under revolutionen. Men Xy tog afstand fra den tid og viste had til de gerninger, som blev begået af partiet. Det gjorde Tian aldrig, tværtimod.

Jeg var også med Bay hjemme. Hun var gift med en Qiqihar-dreng, og de havde een søn. Selv var hun fra landet (langt væk), og den eneste måde hun kunne komme til byen på var at gifte sig med ham, som gjorde hende gravid. Det sagde hun ligeud flere gange, når hun fortalte om sit liv. De havde en lille "lejlighed" på 5. sal i en ejendom, som hørte til hendes mands arbejdsplads. Der var et værelse på 2,5 x 4,5 m. Entre og køkken delte de med en anden familie. Det var utroligt beskidt og uryddeligt i opgang, entre og køkken.

Deres værelse var nogenlunde. Hun havde købt grønsager og to fisk til os. Jeg sad i værelset og så i et blad, og hun kom ind med fisk og grønsager og begyndte at gøre det i stand på gulvet. Jeg var lidt chokeret og spurgte, hvorfor hun ikke gjorde det i køkkenet. Det er for beskidt, var svaret, men vi gik derud og gjorde det færdigt. Gulvet i køkkenet var aldrig gjort rent, og jeg kunne mærke, det var blødt af lag på lag af ting, som røg på gulvet og blev trådt sammen.

Over sengen havde de lavet en etage, så det gav ekstra plads. Der sov hendes mand alene. Det er mit indtryk, at mange kinesere ikke sover sammen som ægtefæller normalt gør. Det hænger måske sammen med, at der altid har været børn eller forældre i samme soveværelse. Jeg var inviteret til middag tre gange hos Bay. Hun inviterede mig og så til sine svigerforældre. Svigerfar havde et ledende job på den store ammunitionsfabrik, som hele bydelen var bygget op om. Der arbejdede ca. 12.000 mennesker på fabrikken, som havde en hel bys faciliteter af det vi kalder offentlige institutioner.

Det var flinke mennesker, og jeg fik megen snak med dem om, hvordan det var i Danmark, og hvordan det og det var hos dem. Bay's mand studerede marxisme; han var patriot. Alle bøger på deres værelse var om kommunisme, men Bay var ligeglad med det vrøvl, som hun udtrykte det.

Jeg fik en fax fra Bagshot (London) om, at Kaj Abrahamsen ville komme til Qiqihar og starte en markedsundersøgelse for mælkepulver i Kina. Jeg skulle finde en tolk og en marketing-person fra fabrikken til at følge ham. Der var mange unge mennesker, som kom og søgte jobbet, men de kunne stort set kun sig OK og hello. En dag kom en ung fyr og en ung pige. De kunne mere end de andre, og fyren vist sig at være ingeniør.

Jeg gik til et andet lokale med ham og bad Bay underholde pigen. Jeg var meget interesseret i at få ham, Chong Long, som tolk, og havde helt glemt pigen, indtil jeg kom tilbage. Mit første indtryk af hende var, at hun så mere intellektuel ud end andre, jeg havde set i Kina. Der var en del revisorer på besøg, som gerne ville have frokost med mig. Jeg spurgte, om hun ville tolke for mig under frokosten, hvilket er en vanskelig opgave, idet alle taler i munden på hinanden. Jeg kunne se, at Bay var sur over den beslutning. Hun havde hvisket til mig, at den nye ansøger ikke duede.

Det gik fint under frokosten, hvor der blev drukket tæt af både øl og snaps, og der blev holdt skåltaler, som skik og brug er. Den nye pige klarede det meget fint, og jeg fik hendes navn, og LDB sagde, at han kunne få fat på hende til at tolke for Kaj Abrahamsen. Denne ansøger skulle senere blive min kone. Chong Long var interesseret i at tolke for mig under vores kommende projekt. Xy gav jo mange problemer på Designinstiruttet i Harbin.

Det begyndte at blive mildere i marts. Solen, som skinner hver dag i hele vinterhalvåret, fik mere magt, og man kunne finde sydmure, hvor der var tø om dagen, og man kunne slikke solskin. Qiqihar ligger lidt sydligere end Paris, men træerne springer først ud i slutningen af maj, fordi frosten går 1,4 meter ned i jorden, og det tager lang tid, før det tør op og der kan komme vand til rødderne.

Kaj skulle komme med toget fra Harbin, og vi sad på banegården i minibus og ventede på ham. Foruden mig selv var der Bay, den nye tolk Wang Chun Yan, LDB og Fox-Lady (som vi kaldte den marketingskvinde, som skulle med Kaj på rejse rundt i Kina). Da de ca. 2000 mennesker begyndte at vælte ud af stalgitterlågerne udenfor banegården, stod vi der og ventede for at få øje på en hvid mand, Kaj.

Pludselig var der en pigestemme bag mig, som på dansk sagde: "Hej Jens, hvordan har du det". Jeg stirrede forvirret bagud og så kun kinesere som en tæt tyk masse, men en pige stirrede på mig, smilede og sagde: "Ja, det var mig, der talte". Det viste sig at være en Qiqihar-pige, som boede i København, og som havde været i kupe med Kaj. Kaj havde fortalt, at en dansker ville tage imod ham på banegården, og da jeg var den eneste europæer, talte hun til mig og vidste, at jeg hed Jens.

Vi tog til hotellet og checkede ind, fik spist sammen og kørte til fabrikken næste dag. Kaj skulle så vælge mellem Bay og Wang, og han valgte Wang som sin tolk. Det var den Wang, som 2 år senere skulle blive min kone.

Under Kajs besøg kom Ma Bo til fabrikken og ville have penge for sit arbejde. Han havde arbejdet gratis for Hans Joss og ikke fået nogen aftale om betaling for det arbejde, han lavede for mig. Jeg fik Kaj til at hjælpe mig med forhandlingerne, og dir. Sun for fabrikken lovede at betale, så arbejdet kunne gå videre. Det tog lang tid at nå til enighed.

Anden aften Kaj var der, inviterede pigen fra København os på en fin restaurant (kun Kaj og mig), men der kom nogle af hendes gamle venner og hilste på og drak lidt med os. Det var chefen for jernbanepolitiet i Qiqihar og hans lillebror ved Harbin bane politi, som havde et tilsvarende job. De lovede mig støtte, fordi vi nu gennem Liu Shan Ming var brødre. De var begge blevet passet af Liu's mor som små. Der kom også en, som var chef for Qiqihars politi og hilste på. Han ville give mig et kørekort, men nøjedes med at køre mig hjem uden lys på bilen, men med fuld udrykning. Det gør chefen altid for at vise, at han har travlt.

Det er ikke blot ham, som kører uden lys, når man blot kan se vejen - det går fint, der er ingen uheld pga. det. Liu inviterede mig senere hjem til sine forældre og lillebror. De boede ikke så langt fra mit hotel. Hendes far sagde: "Goddag, velkommen". Han havde været i København to gange med konen og deres to drenge. Den yngste havde været på dansk sprogskole og lært lidt dansk. Vi havde en hyggelig aften. Liu's mand var læge på Gentofte Sygehus.

Det blev planlagt, at tre kinesere skulle med mig til Esbjerg og senere til London. Det blev Tian Chun Chan. Dir. for Bank of China i Qiqihar, Mr. Bay og Liu Bin, dir. for 1. Light Industry. Jeg bad Esbjerg tage sig godt af dem, idet jeg ville få brug for deres goodwill i projektet. Det gjorde de ved at lade Niels Nielsen arrangere det og være vært for de tre kineseres besøg i Esbjerg.

Før vi rejste til Esbjerg, gav 1. Light Industry en stor middag for Kaj og mig. Det blev en god aften med nogle nye mennesker, jeg ikke før havde set. Jeg havde bedt Bagshot/London om tilladelse til at tage en tolk med på turen til Danmark, men det blev et klart nej. Ingen af de tre havde været udenfor Kina, og ingen forstod et ord engelsk.

Vi fløj fra Qiqihar til Peking. Med os var også Mr. Ma, ing. i 1. Light Industry og vi blev modtaget af derværende kendte folk, kunne jeg se. Vi kørte til et kinesisk hotel, som ellers ikke bruges af fremmede. Vi gik ud og fik en stor middag, vi var nok 14 i alt. Det var første gang, jeg var ude af stand til at gøre mig forståelig. De var nu meget flinke - ja, rigtig venlige. Om morgenen tog Tian og Mr. Ma, mig til morgenmad på en gaderestaurant. Det var fandeme koldt - og grønsager og ris til morgenmad, føj! I

Peking lufthavn blev jeg kaldt til et kontor af paskontrolløren, men mine tre venner var lige i hælene på mig og munden gik på dem alle tre.

Jeg tror den lille 'pasmand' blev lidt forskrækket over, at en fremmed havde så kraftig en opbakning lige i hælene, og jeg fik lov at gå. Fejlen var, at man i Qiqihar ikke havde forlænget min opholdstilladelse, men givet mig en ekstra indrejse. Jeg rejste på business og sad ovenpå i jumboen fra China Air Lines til Frankfurt. De tre havde ikke visa til Tyskland, og der var næsten 5 timers ophold, så jeg måtte udenfor og have stemplet deres pas, så jeg kunne tage dem med på restaurant. Det var første gang, de fik kniv og gaffel i hånden. Jeg kunne se, at de diskuterede. SAS ophøjede dem til business class, men Liu Bin var træt og opførte sig ikke pænt. Han tog et stykke rugbrød, bed af det og lagde det foragteligt tilbage til stewardessen. Jeg sænkede hovedet.

I Københavns lufthavn stod en kinesisk student klar til at tolke. Han var studerende i Lyngby. Jeg tog Tian med til pornovideo og bar med nøgen barpige. Det var han ikke utilfreds med. Weekenden over, var vi i København, hvor vi var på busrundtur m.m. Da vi kom til Esbjerg spiste vi til aften på Hotel Britannia sammen med Nielsen, Mogens Jensen, min kone og Gitte (min datter). Anni og jeg fik et værelse, så jeg kunne se efter de tre kinesere.

De var derefter på et 3-dages program for at se fabrik, mejeri, gård og mit hjem, før de tog til London/ Bagshot i tre dage. Jeg holdt 50-års fødselsdag og talte flere gange med Hendrik Soete, om vi skulle fortsætte i Kina. Der var ikke helt enighed i Borden om det. Jeg var hjemme i godt 14 dage og skulle så til stiftende generalforsamling i Joint Venture-projektet mellem Borden og I. Light Industry, som repræsenterede den kinesiske stat. I Peking tog jeg en tur til Ming-gravene og til Den Kinesiske Mur.

Den næste periode blev den hårdeste i mit liv pga. den mand, som skulle være direktør for QiHi, Mr. Marcos Rodrigues fra Panama. Generalforsamlingen varede fra om morgenen til ca. kl. et om natten. Vi gennemgik alle vedtægterne punkt for punkt med hjælp fra en kinesisk sagfører fra Peking som tolk og Bordens sagfører Hans Fischer som vores talsmand. Talsmanden for kineserne var Liu Bin. De to var i dialog hele tiden om paragrafferne.

Der var ingen som havde sagt, at jeg skulle arbejde under tilsyn af dir. Marcos Rodrigues, så jeg kørte blot videre med mit projekt, til han begyndte at kalde mig til sig og spørge, hvad jeg lavede. Han gav så ordre til, hvordan han ville have mig til at arbejde. Det var OK for mig, men det var i en helt anden retning, han ville køre. Der kom derfor en dialog i gang mellem mig og Hendrik Soete om, hvilken vej jeg skulle gå. Jeg skulle forsøge at please Marcos, var hans råd ret gennemgående. Vi skulle f.eks. bygge huse til Marcos, Kevin og mig selv. Marcos havde allerede lavet arkitekttegning af hans hus på 300 m². Det var et slot.

Så kom Marcos med et brev fra Dan O'Riordan, om at jeg skulle godkende tegningen

Jeg fik fundamentstegninger færdige, så vi kunne få fundamentet lavet inden vinteren. Det ville give os en tidlig start på byggeriet til foråret 1994. Jeg instruerede entreprenørerne om, at de skulle aflevere tilbudene til mig i lukket kuvert. Jeg ville holde LDB udenfor den viden, idet jeg var bange for, at han ville lække det til andre, så det ikke blev fair tilbudsgivning. LDB ville helt sikkert få kommission på en eller anden måde.

Det var jo ham, der fandt de firmaer, som jeg vurderede. Da vi havde alle tre kuverter, åbnede vi dem i fællesskab og lavede et skema med oplysningerne. Jeg gik så til Marcos og orienterede ham og fortalte, at i henhold til Joint Venture-kontrakten skulle vi nu inddrage kineserne i tilbudet.

Det gjorde vi ved at ringe til I. Light Industry, og deres økonomimand skulle så møde mig på hotellet og have resultatet. Kort tid efter brokkede de sig til Marcos over mig, og han bakkede dem op. Marcos lavede et forfærdeligt spektakel. Han orienterede Dan O'Riordan i London om, at jeg havde handlet helt forkert ved at indkalde økonomimanden. Problemet var at økonomimanden så en stor "kommission" gå hans næse forbi. Senere fik begge parter en stor skideballe af Dan O'Riordan for at have været uretfærdige mod mig. Jeg havde fulgt kontrakten til punkt og prikke.

Der skulle laves pæle under den nye fabrik, fordi undergrunden var løs sand fra et gammelt flodleje. Der var 8 m til fast bund, og hvis vi bankede pæle ned, frygtede jeg, at de eksisterende bygninger kunne revne. En entreprenør havde en løsning og tog mig med ud at se på det. Man borede et dybt hul med et 60 cm tykt bor. Borekærnen var et rør, og der blev pumpet cement ned i det åbne hul, efterhånden som man løftede boret. Der blev stukket armeringsjern ned i den bløde cement. Det var smart, hvis man ikke løftede hurtigere end der blev fyldt cement i. Til sidst accepterede jeg deres teknik, og de var villige til at arbejde for den entreprenør, jeg fik valgt ud til hele undergrundsarbejdet.

Marcos havde for øvrigt ofte beklaget sig til London over mit arbejde og min måde at håndtere ting på. Kevin og Marcos var gode venner, for Kevin talte ham efter munden. Senere viste det sig hvorfor - han var hundeanngst for at blive fyret, fordi han havde lavet noget lort i London. Han blev fyret for det, da det hele blev opklaret - en gang i september, tror jeg. Jeg var således meget alene og fik heller ikke meget opbakning fra London.

Jeg havde dog Flemming Krogh og LDB at snakke med, så jeg var ikke helt alene. Miss Wang kunne jeg også begynde at tale med om mit problem, men hun var bare som alle andre meget sur på Marcos, og så vidt turde jeg ikke gå. En dag var Flemming og jeg i Miss Wangs klasse og fortælle om vores arbejde og høre dem læse højt af deres engelsk bog. Der var flest drenge i hendes klasse på ca. 60 elever. De inviterede os på en "skovtur" en søndag i juni. Det blev en god dag. Vi startede kl. 5 og gik ned til floden vest for Qiqihar, hvor de havde bestilt en båd til at sejle os op ad floden til en ø, hvor der var lidt skov og et stort græsareal. Der tilbragte vi hele dagen

med at grillstege kød over bål og spise salat og drikke øl. Vi spillede også fodbold, og pigerne spillede et andet boldspil.

Miss Wang var med som deres klasselærer. Om aftenen var Flemming og jeg på besøg hos Erik og Liu Shau Ming's forældre, hvor vi så video fra deres tur til København året før.

I april købte jeg en ny rød cykel for ca. 400 kr. Det gjorde mig mere mobil om aftenen og om søndagen. Jeg cyklede ofte en tur, når jeg havde spist - det begyndte jo at være lyst om aftenen. Det var spændende at cykle i myldretiden, hvor der var seks kolonner skulder ved skulder, og ofte ragede cykelstyrene ind over hinanden, men det lærte man.

Vi arbejdede i Yu Su Tun fra mandag morgen til lørdag aften. En minibus hentede en lille flok på mit hotel hver morgen kl. 7.30, og vi kørte hjem igen kl. 16.30. Køretiden var ca. 45 min. I bussen var der mig, Miss Wang, deputy general manager Tian Chun Cian, en pige Cien, Flemming og hans tolk, Le Cheng Gang, Mr. Pan og nogle gange et par kontorpiger. På vejen ud til fabrikken i Yu Su Tun var vejen meget dårlig.

Kineserne har ikke berøringsangst, ej heller i supermarkedet, hvor man ikke er bange for at skubbe lidt, ellers er der ikke plads. Den gang var der ikke vestlige varer i butikken. Det eneste man kunne få, som smagte som hjemme, var spejlæg, alt andet havde en anden smag. Deres øl var nu også godt. Man kunne heller ikke købe rigtigt brød, men en mellemting mellem franskbrød og hvedebrød, altså sødligt. Der var en fast food, California nudel, hvor man kunne sidde pænt og spise nudelsuppe og chicken bon bon. Jeg cyklede også ofte ned til floden, hvor der var en lang dæmning langs floden til byens beskyttelse. Dæmningen var belagt med beton som kørebane. Det var et yndet udflugtssted for mange folk. Det skal siges, at det var meget sjældent at møde vesterlændinge i Qiqihar, så man blev altid begloet, fordi mange aldrig havde set en sådan i virkelig live.

Der var også et par søndage, hvor jeg gik i den nærliggende park og tog solbad for ikke at være så hvid. Miss Wang kom en søndag og hentede Flemming og mig, og vi gik en tur til "stranden". Der var faktisk en strand langs floden med en stor sandbanke, og mange badede i det ikke alt for rene flodvand. Vi var der hele eftermiddagen og fik grillet kød, som blev solgt på stranden. Det var hendes fødselsdag, fik vi at vide, og jeg tror nok, hun inviterede os på middag om aftenen.

På et tidspunkt var George Sanborn fra New York der, og vi sad et par aftener, han og jeg, ved rundkørslen og spiste pinde med kød, som var grillet, og drak masser af øl til. Vi var lige gamle på nær et par dage og havde det helt sjovt de aftener. I juni og helt hen i september var det dejlig varmt om aftenen.

Der var en stor statue af Mao på en meget stor plads. Her kom der mange mennesker

og hyggede sig om aftenen. De unge spillede bold og udvekslede kærlige blikke. Det var hyggeligt at opleve den stemning. Pladsen lå nok kun 1 km fra hotellet. På vejen dertil gik man forbi stadion. På en plads udenfor stadion dyrkede de ældre gymnastik, Tai ji (den langsomme afslapningsgymnastik, som nogle også dyrker i Danmark), og til sidst fik de en dans til et bånd, der blev afspillet på en ghettablaster.

Det skete, at jeg blev hevet med til både gymnastik og dans. Kineserne er utroligt flinke at bo hos. Pengene var 'yen' for kinesere, men det første halve år havde vi 'foreign exchange money' for udlændinge. De var mere værd for kineserne, fordi de dengang kunne bruge dem i 'friendship store' til at købe importerede varer. Senere begyndte importerede varer at dukke op i et lille aflukke i de store varehuse.

Det første vi så var Nescafe, derefter mælkepulver og vin fra Frankrig. Dollars var også populære, og en pige ved telefonen på hotellet vekslede ofte \$ med mig til over kurs, og jeg fik et ekstra minut, når jeg ringede hjem. Hun kunne ikke et ord engelsk, men vi fandt let ud af at veksle, og jeg kunne kende hendes stemme, når hun ringede, når hun havde samlet yen sammen, som hun gerne ville have vekslet. Jeg fik at vide, at det var til en bror, som læste i Moskva.

Første gang jeg skulle klippes, var jeg pludselig på den. Jeg havde ikke lagt mærke til, hvor der var en frisør. Alle skilte var på kinesisk, og hvad gør man så? Jeg cyklede ned til Miss Wang og spurgte, om hun ville hjælpe. Det var en søndag formiddag, og hun skulle lige til at gå ud ad døren. Der var masser af små skure med frisører i hendes gade. Hun viste frisør-pigen, hvad jeg ville, og fik at vide at jeg skulle betale 5 kr. Så fik jeg også vasket hår og hovedmassage. Det var meget dejligt.

Et par gange var jeg inde på lærerseminariet for at finde Liu Hong Kai, den gamle professor der tolkede i februar og marts. Jeg fik også kontakt med en lille pige, der hed Sun, som var god til engelsk. Hun var også studerende. Et par gange var Wang Wen Yan også med mig i Harbin som tolk. Hun var rigtig god og en sød pige/kone at snakke med. Hun var gift med en meget høj mand, men de havde ingen børn. Jeg mødte hendes mand et par gange, men han talte ikke engelsk.

Omkring Qiqihar var der mange drivhuse af plastfolie. Plastfolien trækkes over et træskelet allerede i marts, og de første grønsager er klar i april, fordi solen er så god, og det kun er let frost. Grønsagerne sælges på gaden, og i nogle gader kan være helt fyldt af gadesælgere. De står med trehjulede cykler eller små ladvogne (som dem vi brugte til den slags i 50'erne). Fra nogle vogne blev der også solgt frugt, kød og fisk. Om vinteren er kineserne pakket godt ind mod kulden, og om sommeren er det solen, de beskytter sig imod.

På vej til fabrikken kommer man forbi en militær flyverskole, som hører til den lokale flyveplads. Den var udelukkende militær indtil 1992, hvor den fik en rute til Peking. Der stod mange MIG-jagere på pladsen, og jagerne fløj lavt over fabrikken hver dag, når de lagde an til landing. De havde næsten altid hjulene nede. Lidt fra vejen lå en større by, Flu Or Di, med en meget stor maskinfabrik. De sagde, at der arbejdede

30.000 mænd og kvinder på den. Jeg var inde og se lidt af den en dag. Alle maskiner var rigtig store.

I Qiqihar var der foruden en granatfabrik også en våbenfabrik - de var begge ved at stille om til civil produktion. I Yu Su Tun var der en stor petrokemisk fabrik, som fik råvarer fra oliefeltet ved Da Qing, ca. 200 km mod øst. Tæt ved fabrikken var der også en anden lille by, Ang Ang Xi, hvor Den Transsibiriske Jernbane gik forbi. Der var også en banegård i Yu Su Tun - jeg prøvede at tage toget dertil fra Qiqihar og retur.

Jeg har nævnt, at min plan var at få støbt hele sokkelen og gulvet, inden frosten kom i slutningen af oktober, så vi tidligt forår 1994 kunne starte med at bygge op i højden og fik huset lukket før vinteren, hvor vi skulle have alle maskiner monteret. Før ferien 1993 havde vi ingen kontrakter klar eller rettere, Borden var ikke parat til at skrive under på kontrakt med hverken NIRO, som var hovedleverandør af alt importeret udstyr, eller med lokale leverandører af maskiner. Så vidt jeg husker, var Niro-kontrakten på ca. 30. mio. kr. og det totale \$-beløb for importen var 5,5 mio. US\$, altså ca. 40 mio. kr. Det samme beløb var til rådighed i lokal valuta, men kineserne skulle have et større lån til byggeriet, og fra Peking havde man sagt stop for investeringer. Vores projekt stod derfor i tomgang.

De manglende kontraktforhold gav mig mange hovedbrud, idet Niro ikke ville give færdige tegninger fra sig, før man havde en kontrakt.

Jeg skulle hjem på ferie i slutningen af juni 1993, vi skulle til Spanien. Marcos sagde selvfølgelig nej, men så bad jeg Soete se på det, og Ole Nørgaard skrev til Marcos, at han syntes, han skulle lade Jens tage sin ferie. Da jeg kom hjem, ringede Soete og bad mig tage til London dagen efter, da de havde en del at drøfte med mig. Jeg var meget spændt. Soete talte først teknik og spurgte til mine planer i Kina. Dernæst sagde han, at cheferne ville tale alvorligt med mig. Soete var væk en time for at snakke med dem og bad mig derefter gå ned til ulvene.

Det var Ole Nørgård, Kaj Abrahamsen og Michael Miller.

De havde mig tredjegrads forhör om mit forhold til Marcos, som åbenbart havde rapporteret meget negativt om mig, min opførelse og om mit forhold til kineserne, som han mente var alt for venligt og familiært. Jeg var helt ærlig og fortalte alt, hvad der skete, og hvordan jeg havde det med Marcos og med andre. De lod mig så slippe, og jeg gik op til Soete, som gik ned for at orientere sig. Han kom tilbage og sagde, at jeg havde klaret mig meget fint med min helt klare fremlæggelse.

Nu ville Dan O'Riordan også tale med mig. Han var vicepræsident for Borden. Jeg havde aldrig talt med ham personligt og alene. Dan er irlænder. Jeg måtte ned i det kæmpestore kontor, hvor Dan tog venligt mod mig og bad mig sætte mig hen til vinduet. Han tog en stol med hen til vinduet, og vi sad lige overfor hinanden. Nu gælder det livet, tænkte jeg. Han startede med at spørge: "Går du og Marcos og knepper jeres tolke?" Jeg blev chokeret over spørgsmålet, men kunne klart og omgående sige, Nej, uden nogen videre forklaring.

Jeg blev klar over, at ikke alene Marcos? men også vores partner I. Light Industry havde klaget. Vi talte en hel time om mit arbejde i Kina, og han lyttede og skrev op. Jeg kunne mærke, at han fik mere og mere tillid til mig, og vi talte helt åbent om mig om alt andet. Da jeg forlod London, var jeg helt rolig, og Soete var meget tilfreds med det jeg havde fortalt.

Efter ferien kom Dan O'Riordan til Kina sammen med Soete. De stoppede projektet, og jeg blev Quality Assurance Manager. Soete gav mig et lynkursus i mit arbejde, ugentlig rapportering til London om produktion, kvalitet og hygiejne på fabrikken. Det var en spændende udfordring at gå i gang med. Samtidig skulle jeg vedligeholde fabrikken og træne personalet i fabrikken.

Før Dan rejste, tog han Marcos og mig i møde og fremlagde hans syn på vort samarbejde. Han talte lang tid, og til sidst måtte Marcos give mig en undskyldning. Vi måtte begge love hinanden at samarbejde. "Hvis I ikke arbejder sammen, fyrer jeg jer begge, uanset hvem der har fejlen", var hans sidste ord. Han var også hos I. Light Industry og skældte dem ud for at lave ballade. Han sagde til dem: "Jens har handlet helt efter bogen, og jeg har ingen kritik af hans arbejdsmetoder". Soete og George Sanborn hørte på hele tiden. Jeg tror også, at Kevin var til stede.

Jeg glædede mig for Anni (min kone) og Gitte (min datter) kom til Peking en uge og derfra en uge til Qiqihar. De var rundt og se området og fabrikken. Jeg gav mig bare for lidt tid til at være sammen med dem. Jeg gik for højt op i, at jeg nu var QA Manager. Det var lidt synd. De rejste tilbage via Harbin, hvor Ma Bo og hans folk havde lejet bil til os alle, så vi kunne køre rundt og se Harbin. Det var rigtig pænt af ham. De kørte os også helt ud til lufthavnen. Det var den eneste gang, at Wang Chun Yan (min senere kone), var med mig ude at rejse, ellers var det altid forskellige tolke.

Det blev nu meget varmt, og det var ofte svært at sove i vådt sengetøj og at trække i vådt undertøj, som ikke blev tørt efter vask. Der kom også megen støj fra et diskotek, som åbnede nedenunder, og fra de små traktorer, som allerede kørte kl. 3 om morgenen. Til sidst bad jeg om et andet værelse og flyttede over i gårdsiden væk fra diskoteket og gadestøjen, men det var kun et værelse og ikke så godt. På arbejde fik jeg nok at se til.

Jeg skrev utrolig mange manualer om alt muligt - arbejdsprocedurer, sikkerhedsrutiner etc. Der var også meget bøvl med regnskab, jeg skulle godkende, både penge, mælke-regnskab og energi. Kul skulle godkendes og brandværdi checkes, og selv asken skulle checkes, fordi de solgte den og selv ville tage penge for det i egen lomme.

Der var flere, som blev anklaget for korrupsion af Marcos, og jeg måtte have mange i forhør. På den måde kom jeg tæt på kinesisk mentalitet og tænkemåde. Jeg fik Miss

Wang som fast tolk efter sommerferien, og hun var god til at forklare, hvad der skete. Der blev ryddet op i mange ting, og vi indførte Borden procedure i fabrikken.

I begyndelsen af september døde min far, en uge før jeg skulle hjem og besøge ham. Jeg ringede som sædvanlig hjem fredag eftermiddag, og Anni sagde det til mig. Jeg fik hurtigt lavet min billet om og rejste allerede dagen efter til Danmark, hvor jeg var med til fars begravelse. Jeg fik ham også at se en sidste gang. Det var jeg glad for.

I slutningen af august kom der en revision i Bagshot/London. Det viste sig, at der var lavet kreativ bogføring i længere tid. Det medførte, at min gode ven 2nd Vice President Ole Nørgård blev fyret. Han havde haft teknisk chef Hans Joss som teknisk højre hånd. 1. st. Vice President Dan O'Riordan blev flyttet til USA. Han havde haft min chef, Hendrik Soete, som teknisk højre hånd. Hendrik ville ikke med og meddelte mig det, inden andre fik det at vide, at han ville rejse. Det skete på mit besøg i London, da jeg var hjemme til fars begravelse. Det var jeg meget ked af at høre, da Hendrik og jeg var blevet helt gode venner og arbejdede rigtig godt sammen. Nu skulle jeg have Hans Joss til chef, og Hans kendte jeg fra Esbjerg som lidt af et problem. Det skulle vise sig at være forkert. Jeg fik det fint med Hans. Hans var fra Schweiz og gift med en australier. Hendrik var belgier.

Ved revisionen i Bagshot blev Kevin Mascarincos i vores fabrik også fyret. Kevin boede sammen med sin kone og datter på fabrikken, og nu kunne jeg flytte derud, så jeg blev fri for den lange køretur morgen og aften. Der var andet nyt - Viggo Jørgensen fra Esbjerg skulle afløse Kevin, og derfor kunne vi bo sammen på fabrikken. Vi fik to værelser hver og fælles bad og køkken. Det så godt ud. Vi hyrede en dame til at gøre rent, vaske og købe ind.

Jeg fik lavet en ordliste, så jeg kunne instruere hende i, hvad jeg ønskede, og en gang imellem gik Miss Wang med over og instruerede hende i mere komplicerede ting. Inden vinteren købte vi to sække kartofler, men pludselig en nat var temperaturen nede på -15° , og så var de kartofler færdige. Jeg fik mange gode råd om opbevaring af kartofler. Det var trælst at høre på, når man ved alt om det, men kineserne troede ikke, jeg havde forstand på kartofler, når jeg kunne bære mig så dumt ad. Det var nok den eneste gang, jeg følte mig til grin.

Der var sofa og sofabord i lejlighedens ene værelse og et lille skrivebord, et hjørneskab til et lille TV, og vi købte en videoafspiller, som kunne køre danske videoer. Jeg købte også en god læderlænestol at læse i og et par lamper. I det andet værelse var der to skabe til tøj, en kommode og en seng med sengebord. Dertil købte jeg en læselampe og et mørklægningsgardin, så ingen kunne lure mig.

De to vinduer vendte mod syd og ud i gården til børnehaven og kantinen. I køkkenet var der et stålglasblus ovenpå et stålskab til gryder. Desuden var der køkkenbord med

vask og koldt vand og et rundt bord med to stole. I badeværelse var der bruser og næsten ingen vand i hanen. Der var en gasvandvarmer, som ofte gav for varmt vand, samt håndvask og plads til at vaske tøj. Hele vinteren kan man ikke se ud, fordi vinduerne er belagt med is.

Det kendte jeg fra min barndom på gården. Der var også is på døren ud, og ofte måtte vi hakke is af for at kunne åbne og lukke døren. I januar frøs det i en uge hver dag - 32°, ellers lå temperaturen på 20-25 minusgrader og ca. 5° højere om dagen, og der var solskin hver dag hele vinteren, måske kom der sne nogle få gange. Det fordampede i løbet af et par dage.

Jeg lavede næsten mad hver dag, som oftest svinekød og kartofler, og var der kartofler til overs, lavede jeg brasede kartofler næste dag. Viggo ville gerne op i byen og spise, men jeg brød mig ikke om deres mad, og vi vidste heller ikke, hvad vi ville få.

I julen, da jeg var hjemme på juleferie, kom Viggos kone og søn på besøg. De gik meget op på en "gul" restaurant hos "Yamaha-mutter". Eva var meget glad for at være der, men det var jo også kun en uge. Jeg kedede mig forfærdeligt den vinter. Vi havde svært ved at komme til Qiqihar, og Marcos ville ikke støtte os i at låne bussen, så vi kunne køre derind en aften. Det kunne lige gå, at vi fik bussen nogle få timer om søndagen, men chaufførerne var sure over at skulle køre med os - de ville have fri.

En dag i efteråret ville Viggo på jagt, og vi fik bussen en lørdag-søndag. Vi kørte tidligt lørdag morgen. Viggo havde aftalt med et jagtreservat, at vi skulle komme. Vi fik ingen tolk med, og det var en ny chauffør. Vi kørte i ca. 2½ time, hvorefter vi kom til noget, der lignede en gård, hvor vi blev pænt modtaget, uden at nogen talte engelsk.

Vi lånte et jagtgevær og forklarede, hvad vi ville skyde. Vi tegnede og forklarede. Så blev vi kørt ud og sat af ved et område, der lignede forladte grusgrave med mindre træer og buske. Vi fandt spor i sneen af agerhøns, og så var Viggo helt besat. Jeg fik øje på nogle små bondehuse langt nede på en mark og aftalte med Viggo, at jeg skulle gå derned, medens han jagede agerhøns.

Der gik en ældre bonde og hakkede kartofler op. Vi vekslede nogle ord, som den anden ikke forstod, men det gav mening for os begge. Han lagde hakken og inviterede mig med hjem til huset. Det var et simpelt hus, og da vi kom om hjørnet, var der nogen, som skændtes. Det var hans søn og svigerdatter, som talte højt til hinanden, men faldt til ro, da de så mig. Sønnen var ved at vaske tøj ved et vaskebræt, og svigerdatteren så til.

Jeg blev budt indenfor, helt ind i "stadsstuen", som nok ikke var mere end 2 x 4 m. Jeg skulle se billeder og blev budt på mad, men var godt tilfreds med the. Jeg fik dem fortalt, at jeg var fra Danmark og lavede mælkepulver i Qiqihar, og jeg fortalte om min familie derhjemme. Det var en meget hyggelig time, jeg tilbragte der. Jeg glemmer det aldrig. Til aften kørte vi tilbage til gården og fik god mad, og et par

stykker af dem spiste med, og chaufføren fortalte om os, kunne jeg høre. Ellers så vi TV og drak kaffe og gik tidligt i seng.

Næste dag efter morgenmad (æg, marmelade, Nescafe og brød) kørte vi på jagt igen. Vi skulle over et engstykke med en smal vej, og der var mange kinesere på vejen og markerne. De var ved at bjerge strå, som bruges til vinterfoder. Det var sikkert til et kollektiv, for der var mange, som arbejdede sammen. Lige midt på en primitiv bro var en vogn ved at vælte; den var læsset alt for højt. Det gav os to timers hvil, hvor vi faktisk nød miljøet blandt de mange mennesker, som kom hen for at kigge på os. Vi fik dog til sidst skudt en agerhøne. Derefter drog vi hjem. Men nåede ikke hjem, før længe efter det var blevet mørkt.

Jeg var mange gange med toget til Harbin og et par gange helt til Peking på vej til Danmark. Det var meget svært at købe togbillet, og man skulle have gode forbindelser. Normalt blev det Lin Da Bing, som klarede det, og jeg havde mistanke om, at der altid skulle bestikkes til for at få en simpel togbillet. En dag tog jeg Miss Wang med og ville selv forsøge. Det var svært. Efter at have løbet lidt rundt ved forskellige luger, stillede vi os i en kø, hvor Miss Wang mente, det kunne lade sig gøre at købe en billet. Efter at have stået i kø i over en time, hvor alle gik ind foran og købte, fordi de havde et brev med, henvendte jeg mig til en politimand med mit pas og sagde "Harbin" flere gange. Miss Wang ville ikke hjælpe med det, men det gav gevinst, for han råbte til manden i lugen, at han skulle sælge mig en billet, og efter noget bøvl og arrestation af en i køen fik jeg min billet.

Man bliver ikke sluppet ud på perronen, før toget stopper. Der er ofte 1000 mennesker, som står og venter på de store afgangene, men jeg var altid heldig og blev taget med af en banemand eller -dame og fulgt ned på perronen, så jeg kunne komme ind, før alle de 1000 andre kom væltende. Et tog var på 22-24 vogne med ca. 100 personer i hver vogn, så der var virkelig trængsel.

Ofte havde vi ikke siddeplads, men købte den af konduktøren, som også altid var venligt stemt overfor udlændinge. Det skete, vi kom ind i overfyldte vogne, hvor man næsten gik ovenpå folk. Det lugtede ikke alt for godt i de vogne. Snart var vi placeret i 1. kl. eller 2. kl. hard sleeper, som var kupeer med tre køjer ovenpå hinanden. 1. kl. var med 2 køjer og hvide dyner. Sådan en kørte jeg med til Peking og retur flere gange.

Den tur varede 23 timer. Alle kinesere er indstillet på en fornøjelig tur og har masser af frugt med, som de ofte deler med hinanden. Der er altid store termokander i toget, og nogle gange har konduktøren the til gæsterne. Alle kinesere drikker gerne varmt vand uden the; det er godt for maven. Til andre menneskers store forundring har jeg lært at værdsætte dette.

Alle falder også hurtigt i snak, og før man har forladt perronen, er snakken godt i gang, og man forhører sig, hvor man skal hen og hvorfor. I september skulle jeg til en by nær Sovjet-grænsen ved Vladivostok. Det ville tage fra morgen til aften at gøre den

rejse. Jeg skulle købe mæketankvogne. Overfor os sad en pæn mand med sin store datter. De havde været i Qiqihar for at få hende optaget på lærerhøjskolen. Jeg havde en ny tolk med, som også hed Wang - en pige på ca. 28 år. Hun var ikke særlig køn, men jeg blev hurtigt klar over, at hun lynhurtigt fik kontakt til alle, vi mødte. Det var en meget interessant tur til Mu Dan Jiang. Der blev talt politik i hele togvognen, og der var stor samling af folk ned ved vores sæder.

Togene kunne være meget snavsede eller meget fine, som vi nu var heldige. I hård frost var WC'et altid frosset til, og lortet lå i en dyng, og man forsøgte, hvor man kunne placere sig uden at få lort på skoene. Det var forfærdeligt at blive trængende i sådan et tog. Vi fik en meget stor frokost om aftenen og sov på fabrikken. Store fabrikker i Kina har egne gæsteværelser og spisested. Jeg blev hentet ud til nogle russere, som ikke kunne starte deres lastbil. Den havde stået der længe, og der var luft i dieselsystemet. Det fik jeg luftet ud, og 'pok-me' om ikke skidt startede, så jeg blev hyldet.

Den vinter havde jeg ikke mange at tale med. Der var Viggo om aftenen og Miss Wang om dagen. Jeg talte også lidt med LDB, som var blevet produktionschef. Vi havde et par sammenstød, fordi han ikke ville gøre, som jeg sagde. Jeg fik lært at læse bøger den vinter, og så drak vi whisky og spiste slik hjemmefra lørdag aften. Søndag formiddag tog vi til Qiqihar, og søndag eftermiddag gik vi tur. Da jeg boede på hotel, kom Miss Wang ofte og sagde hej, og vi gik en tur om søndagen, men ude i Yu Su Tun var der ingenting. En søndag var vi på nabobesøg, men da vi ikke havde nogen tolk, var det ikke meget, vi fik talt med naboerne. En aften ville Wang, hende fra toget lave mad til os og sove på kontorets soverum. Viggo var sur på det, indtil han opdagede, hvor interessant hun var at tale med. Viggo havde mange forskellige tolk, og han havde svært ved at holde på dem.

Vinteren gik også med at lave et CIP-anlæg til mæketanke og tankbiler. Tidligere var de altid gået ind i tankene og havde vasket dem med børster, som vi gjorde for 30 år siden. Der var hele tiden modstand mod forandring. Det kneb også med penge til at købe reservedele og udstyr for. Ofte måtte landmændene holde for og fik ikke penge i flere måneder.

De mødte så op på fabrikken og ville tale med Marcos, men han låste sig inde og lod mælkemanden Mr. Pan tage sig af det. Pan havde jeg besvær med, fordi hans folk ikke kunne vaske tankvognene i hård frost. Der var ofte 50-100 mm is på tankens sider, og det kunne jo sidde der mange dage, hvis ikke de dampede tanken. Pan var også et problem, når landmændene tilsatte alt muligt til mælken for at få flere kg. Det kunne være kalkvand og sæbevand, når mælken var sur? ja, de brugte endog kopis, som er basisk. Det var jeg ofte i laboratoriet for at se på, men Pan ville aldrig afvise mælken, og Marcos sad blot og så til.

Der var også altid sediment i pulveret, som stammede fra posefiltre indbygget i tårnet. Det vil Niro lave forsøg med på Arinco i 2001. Centralvarmeanlægget brugte ca. 60 m³ vand om dagen, fordi det var utæt, og vi leverede varme til ca. 250 familier,

som boede i fabrikkens huse. Mange familier havde en hane på radiatoren, så de kunne få varmt vand til at vaske tøj i og til et bad. Om natten blev jeg ofte forstyrret, når en kedel var havareret eller en af borerne havde en knækket aksel. Der skulle jo hele tiden være flow i centralvarme, vand, damp og kondensat, ellers ville rør fryse på udsatte steder.

I marts 1994 skulle jeg forberede mig på at tage hjem for en tid, fordi lån og kontrakter stadig ikke var i orden, men først skulle jeg med Mogens Jensen fra Esbjerg til New Zealand og Australien for at se på en ny fylder til Esbjerg. Det var besværligt, men blev en meget god tur på ca. 3 uger i alt. Jeg vendte tilbage til Peking via Japan og tilbragte min fødselsdag i Peking, som jeg holder meget af. Jeg var i Yu Su Tun i to uger, før jeg rejste hjem uden at vide, om jeg ville komme der igen. Min tolk, Miss Wang, var sur - hun havde intet job og besluttede at prøve lykken i Sydkina.

Hjemme i Esbjerg

I maj ringede Miss Wang til mig i Esbjerg, og vi begyndte at skrive sammen. Jeg slap ikke helt QiHe-projektet. Hans Joss ringede og ville have mig med til Kina 3 uger i slutningen af juli. Vi brugte meget af tiden i Harbin på at gennemgå tegninger, og han spurgte til mange detaljer i projektet. Vi havde et par gode uger med arkitekterne og var derefter på fabrikken et par dage.

På vejen hjem skulle jeg møde Miss Wang i Peking. Vi var blevet enige om, at vi havde noget til fælles, som vi skulle tale om. Vi savnede hinanden og ville finde ud af, om det var kærlighed, der var mellem os. Der blev snakket meget den weekend.

Borden aftalte nu, at en anden skulle overtage projektet, og jeg var i London flere gange for at introducere en ny mand, en cubaner bosiddende i USA ved hovedkvarteret i Ohio. Han betroede mig at han aldrig ville til Kina og arbejde med Marcos, som han havde kendt i flere år.

Hele efteråret og vinteren arbejdede jeg på Kina-projektet fra mit kontor i Esbjerg, samtidig lavede jeg nogle projekter for Esbjerg. I vinteren 1995 fik jeg fat på en civilingeniør, Henning Staal, som skulle tilse opførelsen af fabrikken. Lånet var gået i orden, og jeg var sammen med Niro i London for at skrive kontrakt på maskiner. Den nye projektleder fra USA havde meldt fra. Han fortalte mig, at årsagen var et tidligere samarbejde med Marcos, som ikke gik overhovedet. Han havde brugt konens sygdom som begrundelse for sit nej. Jeg var også flere gange hos Niro og Kolding Gruppen for at arbejde på projektet.

I december 1994 var jeg på privat besøg i Peking for at mødes med Miss Wang, som nu blev min kæreste, efter at jeg var blevet separeret. Hun fik indrejsetilladelse og kom hertil d. 24. april 1995.

I juni 1995 skulle jeg med Helge Friis fra Esbjerg til bestyrelsesmøde i Yu Su Tun. Jeg skulle være der i 3 uger og måtte lade Wang blive alene i Esbjerg. Jeg udarbejdede en tids- og økonomiplan for den resterende del af projektet og fik planen godkendt af bestyrelsen. Vi skulle starte maskininstallation i begyndelsen af oktober og være færdige 1. april 1996.

Helge Friis påtog sig formandskabet og var den øverst ansvarlige for projektet, og jeg blev hans assistent, mod at Marcos helt blev taget af projektet og pålagt at yde mig den assistance, jeg bad om, og som det blev ham direkte fortalt i alles påhør "ikke komme med dumme forklaringer, men give mig hvad jeg bad om". Vi rejste hjem, men 4 uger efter skulle jeg af sted igen.

Vi havde ellers en god mand i Henning Staal, men han kendte ikke noget til maskiner, og der skulle købes bl.a. kedel, køleanlæg etc. Jeg så på flere firmaer i An Da, Da Qing og i Harbin. Valget faldt på et firma i Harbin. Jeg sagde til Helge Friis, at der skulle en mand ud og se efter det hele, og vi fandt en, som havde været i Kina før. Han hed Keld. Jeg var i Kina at introducere ham, og det gik godt, men pludselig var han på vej hjem for at tale med Helge Friis om problemer. Så sagde Friis stop. Han skal løse problemer, ikke rende hjem til mig med dem, sagde han. Hans faste krav til mig var nu, at jeg skulle tage af sted omgående og bliver der til fabrikken var i produktion.

Min 2. periode i Kina

Jeg var lige blevet gift med Wang, men det blev hurtigt arrangeret, at vi kunne bo i en lejlighed på fabrikken. Henning Staal havde set efter byggeriet på ca. 6000 m² gennem hele sommeren 1995. Han havde sin kone Elisabeth med sig. Jeg talte meget med dem, da jeg var ude at introducere Keld i maskinopstilling. Henning boede i den lejlighed, som Wang og jeg nu skulle overtage. Vi overtog også deres maid, som var en lille ung kone fra Yu Shu Tun. Wang og jeg blev godt modtaget som mand og kone. De havde jo set os side om side i den forrige periode, hvor jeg var der permanent. Marcos var nysgerrig efter at høre, hvordan det stod til med os, og hvordan vi havde fundet sammen. Det var den eneste gang, jeg talte med ham, som var vi to mennesker. Han havde også generet Henning og Elisabeth og var årsagen til, at Keld tog hjem til Friis for at få tingene afklaret.

Niro-folkene var blevet indlogeret på 3. sal i kontorbygningen efter meget bøvl med at få det gjort beboeligt med bad og wc. De var 8 smede, og så var der en ingeniør fra Kolding Gruppen, som skulle forestå mælkebehandlingen. Han styrede smedene i det område. Det gik rigtig fint med alle danskerne og smedene fra Harbin. De fik et rigtig godt samarbejde. John styrede den gruppe, som rejste tårnet. Henning var "sjakbajs" for det hele, og han og jeg havde kontakt med hele gruppen. Jeg havde samtidig økonomien at holde styr på.

Det var blevet hård frost hver dag, og jeg havde meget arbejde med at få fabrikken til

at levere damp til vores nye bygning, så vi kunne arbejde. På kontoret var der kommet en kinesisk bogholder fra Borden i London. Han var meget stiv at arbejde med. Han ville kontrollere mine kontrakter med firmaer, og hvad jeg ellers havde af økonomi. Friis bakkede mig op og anbefalede Le Kee at følge mine råd, og det gjorde han så, men han gjorde altid vrøvl, når han skulle skrive noget under. Efterhånden blev han klar over, at jeg kunne styre min økonomi. Pan var min kinesiske partner. Han var en mand sidst i fyrrerne, og jeg havde arbejdet sammen med ham, da jeg var QA-chef. Dengang gik det ikke så godt. Han ville ikke sørge for, at tankvognene blev gjort rene, og jeg var ofte meget up-set på ham.

Men i dette arbejde gik det fint. Vi havde mange møder med leverandørerne af fabriksbygning, kedelbygning, vandværk, kølehus og køleanlæg. De, som har arbejdet i Kina, vil vide, hvad jeg taler om, når jeg siger, at vi havde mange svære forhandlinger med leverandørerne.

Især var der problemer med entreprenøren, som havde opført fabrikken. I november mente han sig færdig og ville have de sidste penge. Det var Pan og jeg helt uenige med ham i, og han låste så fabrikken for alle håndværkere. Så blev der ballade. Jeg skændtes i lang tid med en lille chef og bad til sidst firmaet sørge for, at han ikke viste sig mere i Yu Su Tun. Han adlød ikke, og jeg råbte ham ind i hovedet, at han skulle forsvinde her og nu. Liu, min nye tolk, stod trolig og oversatte i samme tone, som jeg brugte. Så forsvandt han, og dagen efter var alle enige om, at vi jo måtte tale sammen om et fælles problem. "Først låser I fabrikken op", var mit korte svar, og efter nogen mumlen, var der en der listede ud. Jeg var sikker på, han ville låse op, men spurgte ikke. Jeg sagde blot: "Skal vi gå videre?". Det gjorde vi, men de havde hørt en udlænding, som normalt var meget rolig, råbe meget højt.

Der opstod også mange problemer med den nye højtrykskedel. Smedeformanden var helt fin, men han havde store problemer med sit firma i Shanghai. De levede ikke op til kontrakten om levering af det, de skulle, og vi ringede ofte og havde telefonmøder. I rørene var der mange revner, og det går ikke til en 32 bar trykprøvning.

Posemaskinen kunne vi ikke få ud af tolden i Da Li An, ca. 800 km væk. Tilte og totebins var der også problemer med, idet kineserne er meget bureaukratiske med dokumenter etc. Der var også besvær med importtilladelse til et anlæg til fremstilling af nitrogen, som jeg købte i USA. De ville selv levere nitrogen fra en lokal fabrik.

I min anden periode i Kina havde jeg en rigtig god tolk i Liu, og han var god til at formulere mine ord, så jeg fik min vilje igennem. Det er meget meget svært at forhandle med kinesere. De er rigtig dygtige debattører. Jeg var også stadig involveret i fabrikkens drift, nok fordi jeg ikke helt holdt mig væk, når der var et problem. Kedelhuset lå langt fra fabrikken, og vi lavede en kanal til højtryksdamprøret. En dag kom leverandøren og meddelte, at de ikke kunne gøre det færdigt før foråret (vi var i december), da han ikke kunne trykprøve røret ved minus 15° C.

Jeg meddelte ham, at jeg havde kontrakt på, at damprøret skulle være færdigt i januar. Til slut måtte jeg skrive under på, at jeg havde ansvar for trykprøvning i så hård frost. Jeg lagde en plan for brug af kedelfødevand ved ca. 90°C til trykprøvning. Jeg fik lederen på kedelhuset med mig - med mig havde jeg også min gamle ven ved arbejdstilsynet, som skulle godkende trykprøvningen. Alle kom og så til den dag.

Der var så mange mennesker, at vi dårligt kunne organisere arbejdet, men røret blev trykprøvet ved 32 bar, og fabriksinspektøren sagde OK og skrev dokumentet under med stempel. Jeg frøs og gik hjem til Wang og fik aftensmad efter at have instrueret dem i, hvordan de skulle få vandet ud med damptryk. Efter maden skulle jeg lige hen og checke, og det var godt, at jeg gjorde det. De havde været så berusede over at få røret trykprøvet, at de også var gået hjem uden at tømme røret. Røret ville være sprunget i nattens løb, når vandet frøs. Jeg fik fat i chefen for kedelhuset, og han fik fat i folk, og vandet kom ud. Bagefter gik jeg hjem og fik mig et stort glas cognac. Det frøs under -30° C den nat. Stædighed kan være nødvendigt.

Jeg var i denne tid til mange møder med leverandører, som alle var partimedlemmer og de sad ofte og snakkede. Liu, sagde at han fik tilladelse til at oversætte alt til mig, de siger at du nu er svigersøn og vi stoler på dig som ven. Jeg kunne derfor blande mig i diskussion om landets politik. De inviterede også mig til at søge optagelse i Kinas Kommunist parti. Det gjorde jeg ikke. Liu var også partimedlem. Han havde haft kontor på mit hotel i Qiqihar og var ansat af sikkerhedspolitiet for overvågning af de udlændinge der kom på hotellet. Han havde "kendt" mig i tre år. Jeg ved at andre fik bagage og værelse undersøgt, men mig undersøgte de ikke. Jeg var så åbenmundet, så de "kendte" mig som ufarlig.

Alle danskerne tog hjem til jul, og nogle ville ikke komme igen, fordi de var færdige. Vi var foran vores tidsplan, og det var vi også på de områder, hvor Pan og jeg var alene om ansvaret. Jeg havde svært ved at overbevise Niro i København om, at vi nu skulle have en opstart-ingeniør ud i slutningen af februar. De sendte Søren Peder ud efter jul for at se, om det var rigtigt - og det var det jo.

Wang og jeg tog til SAS-hotellet i Peking for at fejre julen. Der var mange gæster juleaften, totalt fyldt op, med stort ta' selv bord, juletræ og julemand. Der var nok flest kinesere den aften. Jeg var en god ven af hotellet, havde boet der mange gange, og vi fik en fin betjening den aften. Vi tog til Yu Su Tun 2. juledag, idet folkene fra Harbin skulle arbejde. De fejrer jo ikke jul i Kina. Nytårsaften var vi alene i vores lejlighed. Den følgende weekend skulle vi til Esbjerg for at holde ferie, og vi mødte Niro-folkene i Qiqihar lufthavn på vej til arbejde.

Der var flere nye folk, også en el-mand, der skulle laves computerstyring i indvejningen i Yu Shu Tun. Det klarede firmaet fra Harbin også, og jeg fik prøvet mit talent for at følge de diagrammer for inddamper og sprayanlæg, som Niro havde lavet. Der var flere fejl deri, som el-manden fra Harbin kom og forelagde mig. Jeg faxede så til København og fik fejlen rettet. I det hele taget var det en meget meget travl vinter for mig. Lidt sjov havde vi dog ind imellem. Niro-smedene er altid ude på

sjov, når de har fri. De havde lavet en bar af kasser og lagt rød dug på. De købte masser af øl, når de var på bytur om søndagen. De bagte brød i køkkenet og skændtes med Marcos om, hvem der skulle betale for gassen. De var meget skrappe i munden, og han kunne ikke klare at svare dem igen. Wang og jeg holdt os for os selv, men vi fik mange historier om deres oplevelser med Marcos og om pigerne på restauranten overfor fabrikken. Vi var sammen med dem på bytur hver søndag formiddag.

Ved Spring Festival i slutningen af februar var Wang og jeg hos hendes familie i Qiqihar. Wang er Can. Mag. i vestlig filosofi og litteratur fra universitetet i Harbin. Spring festival er en aften som vores juleaften, men med fyrværkeri som på vores nytårsaften. Vi sov derinde og var hjemme igen næste dags eftermiddag.

Der var stor diskussion om, hvor meget strøm, vi skulle bruge, og hvor stor afgift, der skulle betales for tilslutning af større effekt. Det var mange penge, det drejede sig om, og Marcos havde forhandlet det på plads, som han sagde. Jeg gjorde et nyt forsøg og vandt ca. 220.000 kr. i mindre afgift ved et møde i Qiqihar. Jeg brugte gode argumenter, som Liu oversatte perfekt, og 1. Light Industry var meget tilfredse. De var jo vores anden halvdel af firmaet. I det hele taget klarede jeg mig godt i mange møder, og Pan, min makker, var altid i godt humør, når vi var færdige. Han havde også mange venner i alle firmaer, som var positive for os at tale med.

Den 1. marts kom Flemming Krogh fra Esbjerg og skulle køre fabrikken videre, og en uge senere Arne Bruun, som skulle hjælpe Niro's ingeniør, Søren Peder, med at sætte fabrikken i gang. Jeg havde nok at gøre med at få kedelhus, vandværk og køleanlæg kørt ind. Der skulle også justeres budgetter og laves slutregnskab til kommende bestyrelsesmøde sidst i marts.

Vi var der til slutningen af marts, hvor vi kørte fabrikken ind, som jeg havde planlagt det i juni året før. Der var meget at se til den vinter. Som projektleder er man med i alt lige fra rørføring til budget og opfølgning af regnskab. Det hele kom til at passe. Jeg tror, vi brugte ca. 30.000 kr. mindre, end vi budgetterede, inden jeg tog derud i januar 1993.

Min søn John var der de sidste 14 dage for at se, hvad jeg havde lavet. Vi tog derefter en tur i bjergene i Sydkina, før vi alle tre rejste hjem til Danmark.

Den sidste dag jeg var på fabrikken, kørte vi det første prima pulver, og jeg gik stolt over til et igangværende bestyrelsesmøde med en prøve. Nu skulle Flemming Krogh køre fabrikken videre. Jeg har ikke taget alle detaljer med i min historie. Hvis du er interesseret i at få noget af det uddybet, er du velkommen til at spørge, og jeg vil med glæde gøre tilføjelser. Jeg har forsøgt at gøre indtrykket så bredt som muligt, så alle interesserede kan få et indtryk af projektet og min hverdag i Kina over godt 3 år.

Jens Ove Steensberg 2001

Efterskrift.

I de år jeg arbejdede i Manchuriet, hørte jeg naturligvis meget om japanernes forsøg med mennesker, som de ikke kaldte mennesker, men træ. Det tolker jeg som om, de der udførte forsøgene, ikke kunne klare det, hvis de havde opfattet kineserne som mennesker.

Det er mig uforståeligt at amerikanerne ikke lavede en Krigsforbryderdomstol i Japan efter krigen. Det gjorde de i Tyskland, måske amerikanerne heller ikke opfattede kineserne som mennesker. De bøger jeg har læst om Kina i tiden 1850 til 1945, tyder meget på at vesterlændinge ikke så på kinesere som ligeværdige mennesker på denne tid.

Jeg har læst et sted at amerikanerne "købte" forsøgsresultaterne af japanerne for at undlade retsforfølgelse. Japanerne lavede mange kemiske- og bakteriologiske forsøg med henblik på den form for krigsførelse. Jeg har læst om miltbrand forsøg på kineserne, med efterfølgende levende obduktion af kineserne. I boglisten nederst har jeg ikke anført bogen, jeg har læst om japanernes mishandling af kineserne. Jeg kan ikke finde bogens forfatter og dens titel. Da jeg var der kunne folk på +60 berette hvad de ved selvsyn havde oplevet af grusomheder.

De fleste mennesker hører jo stadig kineserne demonstrere mod Japan for at få dem til at give en undskyldning for deres umenneskelige behandling af kinesere. Det får de nok aldrig Japanerne til at sige. De skulle havde været for en domstol i 1945 og tvunget til at indrømme det de havde gjort, der var være end tortur.

Under opførelsen af fabrikken, sendte en centrifuge fabrik i Tyskland deres japanske ing. til Yu Su Tun for at være der til idriftsættelse. Det gav lidt røre blandt de kinesiske håndværkere. Han må havde følt sig klemt for mange kom og stod i grupper og betragtede ham og åbenlyst diskuterede "aben". Det havde meget at gøre med den manglende undskyldning.

Jeg har taget det her med, som jeg synes høre til Manchuriets historie.

NB: jeg mener Man Chu Rin (Manchuriet) betyder landet hvor Man klanen bor, det sidste kejserdynasti. Rin betyder citysen. Dan Mei Rin, betyder jeg er dansker.

En spurgte om jeg brugte PC i Kina? Nej jeg skrev alt i håndskrift. Jeg lagde det i FAX til London og Sotes sekretær Margit skrev det til Soete og senere Hans Joss, også mit regnskab for mit budget på 120 mill. Kr. var håndskrevet. Georg Sandborn, fra New York, var meget tilfreds og førte det over på hans PC og et udprint til mig, når han var på besøg ca. hvert anden mdr. Han kom en uge og vi brugte kun en dag på regnskabet.

Det Politiske

Før Kina havde jeg fået erfaring i at tale med folk af forskellige holdninger. Jeg havde boet i Den Sydafrikanske Republik og i 10 år deltaget i debatten om apartheid. Jeg havde været på alle Bordens fødevarefabrikker og lavet management rapporter. Jeg havde haft mange iranere boende. Når jeg rejste til et nyt land forberedte jeg mig på stedets historie og kultur. Jeg tog briller på der søgte efter alt hvad jeg fandt godt. Det gav en positiv holdning til de mennesker jeg arbejdede sammen med, som de mærkede og gav mig positive følelser tilbage. Da jeg rejste fra Sydafrika, kom hver arbejdsgruppe med en gave og en tale til mig. Produktivitetsstatistikken viste at min personalepolitik var rigtig. Kina var meget anderledes, men grundlæggende er mennesker ens. De reagerer positivt på tillid og ærlighed. På mit hotel i Qiqihare havde sikkerhedspolitiet kontor. Der var mange Borden folk, som opdagede at deres værelse blev undersøgt og kuffert låse dirket op. De folk jeg arbejdede med var alle partimedlemmer. Ca. 4% af befolkningen var medlem af Kinas Kommunistparti. Jeg deltog som regel i deres diskussioner ved møder og frokoster. De var imponeret over mit kendskab til deres historie og jeg kendte navne på gamle politikere fra før Mao. Efterhånden sagde de til tolken, fortæl bar hvad vi snakker om han forstår os. Senere da jeg blev gift med Wang, kaldte de mig Kinas svigersøn. Det lød til de havde en meget fri dialog og mange spurgte jeg om der var noget man ikke måtte tale om. Jeg konkluderede at alt var til debat, man måtte dog ikke være ensidig kritisk til alt, hvis man ønskede fortsat medlemskab. Jeg oplevede også valg til både kommunen (større end Danmark) og til provinsen (som Frankrig og Vesttyskland). Det er meget mere demokratisk end vores presse gør det til. Demokratiet fungerer helt ud på arbejdspladsen, men ikke med flertalsafstemning. Tiden op til omkring 1990 var meget anderledes for kineserne. Da skulle man være forsigtig med at udtale sig. Jeg har flere gange talt med en dame som bor i Esbjerg. Hun var datter af en officer som flygtede sammen med Chang Kai Shek til Formosa. Damen var dengang lille pige, men husker den tid. Jeg var sammen med min kone Wang i 10 år og hun sad altid og fortalte om livet der hjemme, om familien om skolekammerater, lærer, og læger. Hendes forældre var ikke i partiet, men de tre børn fik meget høje karakter. Børn af partiet får ikke mindre end 10. Mine svigerforældre var her i 2 mdr. på ferie. De 3 år med Kina projektet og de 10 år med Wang, har givet mig et stort kendskab til kinesernes liv.

Før nogle år siden viste DR-TV 4 konkurrencer mellem en klasse fra Harbin og en klasse fra Århus. Kineserne vandt de 3 og alle var sikre på at Danmark ville vinde den sidste som var en kreativ opgave. Den blev også vundet af Harbin, som jeg så ofte har været i. Kineserne er meget intelligente og klart os overlegen.

Jeg har ikke længere kontakt med min X-kone Wang Chun Yan, men ved hun klarer sig godt som IT-ing. i teleselskaberne. Hendes niece, som jeg har kendt siden hun blev født og hun har afsluttet universitetsuddannelse i Kbh. Og arbejder på en medicinfabrik. Hun holder mig informeret om familien i Qiqihar.

Nu har jeg i 10 år været gift med Marina fra Rusland. Hun er ligeså flittig til at fortælle om Rusland. Jeg ser også meget russisk TV, som minder en del om tysk TV. Til danskernes opfattelse af russerne, kan jeg stærkt anbefale en tur der over og tage de positive briller på og læg mærke til det der er godt. Det er meget. Der er mange alkoholikere i Rusland, men de mange, der ikke er alkoholikere drikke meget mindre end danskerne. De er høj kulturelle mennesker og med stor dannelse. Prøv selv at Google på russisk musik, ballet, opera, bøger, teater, klovne, opfindere og filosofi. Internet bevirker at folk over hele kloden har de samme oplysninger og i hverdagen kan handle derefter. Et kendt amerikansk tidsskrift kårede i 2014 Putin til verdens dygtigste leder. Han og den Russiske Befolkning er meget nationale og meget stolte af deres Fædreland Russia.

Bogliste

Gode bøger om Kina

Mogens Justesen.	Kina guide (1988)
Price Waterhobse.	Doing Business in the People's Republic of China (1993)
Edmund Grut.	Kina i støbeskeen (1947)
Pearl S. Buch .	Den gode jord
	Sønner
	Vejene skilles
	Moderen
	Østenvind ... vestenvind
	Madam Liangs tre døtre
	Hustrugen
	Kvindernes pavillon
	Den sidste kejserinde
	Dragefisken
Jung Chang.	Vilde svaner (1993)

Amy Tan.	Klub, held og glæde
	De hundrede hemmelige sanser
	Køkkengudens hustru
Anchee Min.	Røde azalea
Ukendte	Den lange rejse (Mao Che Chun) Mindst 4 lig. bøger om revolutionen og Chiang Kai Shek
Christoffer Bo Bramsen, Vilhelm Meyer.	
Den handler om livet i Shanghai 1900-1930	
? ?	Tai Pan (om Hong Kong's fødsel)

